

Оцінювання результатів навчання російської мови та інших мов національних меншин

Оцінювання результатів навчання російської та інших мов національних меншин здійснюється на основі компетентісного та особистісно-орієнтовного підходів до мовного курсу, який, передусім, має забезпечити учням уміння ефективно користуватися мовою як засобом спілкування, пізнання, планування та організації самостійної діяльності; високу мовленнєву культуру особистості; сприяти формуванню громадської позиції та ціннісних орієнтацій.

Вимоги оцінювання навчальних досягнень учнів з мов національних меншин призначено для таких типів мовних курсів:

I – для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням мовою національних меншин;

II-A – для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою (початок вивчення з 1 класу);

II-B – для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою (початок вивчення з 5 класу).

У навчанні мови пріоритетним є формування комунікативної компетентності, передусім базових умінь і навичок мовленнєвої діяльності, культури усного і писемного мовлення.

Робота над мовною теорією, формуванням знань про мову підпорядковується інтересам розвитку практичних мовних умінь і навичок, що є основою розвитку мовлення. Тому оцінювання (особливо при вивченні мови як другої) стосується усіх видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, читання, говоріння, письма.

Комунікативна спрямованість шкільних курсів мов національних меншин обумовлює оцінювання результатів навчання з огляду на необхідність розвитку творчих здібностей, ініціативності, пізнавальної самостійності школярів, їх уміння працювати з інформацією, критично осмислювати її, застосовувати для вирішення життєвих проблем.

В оцінюванні результатів навчання мови слід враховувати, що мова є не лише предметом вивчення, а й засобом навчання інших предметів, що підвищує вимоги до рівня сформованості мовленнєвих навичок школярів.

Об'єктами регулярної перевірки та оцінювання є складники комунікативної компетентності:

- мовленнєві вміння з читання, аудіювання, говоріння, письма;
- знання з мови та мовні вміння;
- орфографічні та пунктуаційні вміння.

Відмінності між варіантами оцінювання навчальних досягнень учнів із зазначених мовних курсів визначаються вимогами навчальних програм і полягають в обсягах і рівнях складності текстів, що пропонуються для аудіювання, читання, переказування, списування чи диктанту; в обсязі висловлювань, які складають учні. Зазначені варіанти відрізняються видами робіт з мовленнєвої діяльності, які перевіряються у тому чи іншому класі.

Для перевірки знань з мови і мовних, орфографічних і пунктуаційних умінь у різних варіантах курсу застосовують різні види контрольних робіт по класах (завдання тестового характеру, списування, зорово-слуховий диктант, слуховий диктант).

ОЦІНЮВАННЯ УМІНЬ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

I. Аудіювання (слухання, розуміння прослуханого)

1. Перевіряються уміння сприймати на слух незнайомий текст і розуміти:

- тему тексту;
- тип і стиль мовлення;
- фактичний зміст;
- причинно-наслідкові зв'язки;
- основну думку висловлювання;
- виражально-зображувальні засоби прослуханого твору.

Перевірка аудіативних умінь здійснюється фронтально. Вчитель читає учням незнайомий текст:

у варіантах I та II-A – один раз,

у **варіанті II-Б** – два рази.

Після прослуховування учням пропонується серія запитань та варіанти відповідей на кожне запитання, після чого вони повинні вибрати один із варіантів і записати його номер поряд із номером запитання.

Кількість запитань та варіантів відповідей до них визначається так.

Класи	варіант I	варіант II-А	варіант II-Б
5–6-й	6 запитань з трьома варіантами відповідей	6 запитань з трьома варіантами відповідей	6 запитань з двома варіантами відповідей для неспоріднених мов, з трьома – для споріднених
7–9-й	12 запитань з чотирма варіантами відповідей	12 запитань з трьома варіантами відповідей	6 запитань з трьома варіантами відповідей

Запитання мають стосуватися теми тексту, фактичного змісту тексту, причинно-наслідкових зв'язків, його головної думки, типу і стилю мовлення, окремих мовних особливостей (переносне значення слова, образні вирази тощо).

2. *Матеріал для контрольного завдання:* зв'язне висловлювання (текст добирається відповідно до вимог програми для кожного класу).

Обсяг тексту (і відповідно тривалість звучання) орієнтовно визначається так.

У варіанті I.

Клас	Обсяг та час звучання текстів, що належать до			
	художнього стилю		інших стилів	
5-й	400–500 слів	4–5 хвилин	300–400 слів	3–4 хвилин
6-й	500–600 слів	5–6 хвилин	400–500 слів	4–5 хвилин
7-й	600–700 слів	6–7 хвилин	500–600 слів	5–6 хвилин
8-й	700–800 слів	7–8 хвилин	600–700 слів	6–7 хвилин
9-й	800–900 слів	8–9 хвилин	700–800 слів	7–8 хвилин

У варіанті II-А.

Клас	Обсяг та час звучання текстів, що належать до			
	художнього стилю		інших стилів	
5-й	300–400 слів	3–4 хвилин	200–300 слів	2–3 хвилин
6-й	400–500 слів	4–5 хвилин	300–400 слів	3–4 хвилин
7-й	500–600 слів	5–6 хвилин	400–500 слів	4–5 хвилин
8-й	600–700 слів	6–7 хвилин	500–600 слів	5–6 хвилин
9-й	700–800 слів	7–8 хвилин	600–700 слів	6–7 хвилин

У варіанті II-Б.

Клас	Обсяг та час звучання текстів, що належать до			
	художнього стилю		інших стилів	
5-й	200–250 слів	2–2,5 хвилин	100–150 слів	1–1,5 хвилин
6-й	250–300 слів	2,5–3 хвилин	150–200 слів	1,5–2 хвилин
7-й	300–350 слів	3–3,5 хвилин	200–250 слів	2–2,5 хвилин
8-й	350–400 слів	3,5–4 хвилин	250–300 слів	2,5–3 хвилин
9-й	400–450 слів	4–4,5 хвилин	300–350 слів	3–3,5 хвилин

3. *Одиниця контролю:* відповіді учнів на запитання за прослуханим текстом, одержані в результаті виконання тестових завдань.

4. *Оцінювання.*

У **варіантах I та II-А** у 5–6 класах правильна відповідь на кожне з 6 запитань оцінюється двома балами; у 7–9 класах кожне з 12 запитань оцінюється одним балом.

У **варіанті II-Б** правильна відповідь на кожне з 6 запитань оцінюється двома балами.

II. Говоріння і письмо (діалогічне та монологічне висловлювання)

При перевірці складених учнями висловлювань (діалогів, усних/письмових переказів та творів) враховується ступінь самостійності роботи і міра допомоги вчителя.

Усне діалогічне мовлення

Усне діалогічне мовлення в усіх варіантах курсів перевіряється у 5–9 класах.

1. Перевіряються вміння:

- виявляти певний рівень обізнаності з теми, що обговорюється; дотримуватися теми спілкування;
- складати, розіграти діалог відповідно до запропонованої мовленнєвої ситуації й мети спілкування;
- використовувати репліки для стимулювання, підтримання діалогу, формули мовленнєвого етикету;
- аргументувати висловлені тези з метою бути зрозумілим, переконливим співрозмовником; розуміти можливість різних поглядів на ту саму проблему;
- дотримуватись правил спілкування (не перебивати співрозмовника, заохочувати його висловити свою власну думку, зацікавлено і доброзичливо вислуховувати його, вміти висловити незгоду з позицією іншого так, щоб не образити його, тощо);
- дотримуватись норм літературної мови.

Перевірка сформованості діалогічного мовлення здійснюється таким чином: учитель пропонує двом учням протягом 3–5 хвилин обдумати, підготувати діалог і розіграти його перед класом. Оцінка ставиться кожному з учнів.

2. *Матеріал для контрольного завдання* залежить від підготовки учнів і ступеня передбачуваної самостійності під час виконання завдання: від даного варіанту діалогу (передбачається повтор з невеликим доповненням) до загального формулювання теми (передбачається самостійне визначення змісту діалогу, його мовного оформлення).

3. *Одиниця контролю:* діалог, складений двома учнями.

Обсяг діалогу орієнтовно визначається так (мінімальна кількість реплік для двох учнів).

Класи	варіант I	варіант II-А	варіант II-Б
5-й	6–7 реплік	5–6 реплік	4–5 реплік
6-й	7–8 реплік	6–7 реплік	5–6 реплік
7-й	8–10 реплік	7–8 реплік	6–7 реплік
8-й	10–12 реплік	8–9 реплік	7–8 реплік
9-й	12–14 реплік	9–10 реплік	8–9 реплік

4. *Оцінювання.*

Діалогічне мовлення оцінюють за такими критеріями:

початковий рівень – 1, 2, 3 бали одержують учні, які зуміли повторити запропонований матеріал і додати до нього 1–2 репліки (на кожного з учасників діалогу);

середній рівень – 4, 5, 6 балів одержують учні, які, спираючись на певну кількість допоміжних матеріалів, що не являють собою закінчених фрагментів діалогу, склали – хоч і не дуже вправно – діалог, при цьому припустились відхилень від теми, окремі репліки співрозмовника залишились без відповідей, не склали вступної та підсумкової реплік; припустились значної кількості помилок у мовному оформленні реплік (понад 3-4 помилки на кожного учня);

достатній рівень – 7, 8, 9 балів одержують учні, які самостійно і в цілому вправно склали діалог, продемонстрували належну культуру спілкування, висловили, але недостатньо обґрунтували свої погляди на предмет, що обговорюється, в окремих випадках використовували репліки, зміст яких не був тісно пов'язаний із змістом висловлювання співрозмовника; припустились помилок у структурі діалогу (відсутні вступна та/чи підсумкова репліки) та мовному оформленні реплік (не більше 3-4 помилок на кожного учня);

високий рівень – 10, 11, 12 балів одержують учні, які самостійно склали діалог, продемонстрували високу культуру спілкування, вміння уважно й доброзичливо слухати співрозмовника, коротко формулювати свою думку, даючи можливість висловитися партнеру по діалогу; висловили не лише свою думку, а й змогли зіставити різні погляди на той самий предмет, навести аргументи «за» і «проти» в їх обговоренні; побудувати діалог, структура, мовне оформлення якого відповідає нормам.

Бали у межах кожного рівня диференціюються залежно від змістового наповнення діалогу, якості його мовного оформлення, додержання правил спілкування.

Монологічне мовлення
Усний/письмовий переказ, усний/письмовий твір

1. Перевіряються вміння:

- виявляти певний рівень обізнаності з теми висловлювання;
- будувати висловлювання певного обсягу, добираючи та впорядковуючи необхідний для реалізації задуму матеріал; відтворювати інформацію докладно, стисло, вибірково;
- викладати матеріал логічно, послідовно, враховуючи співвідношення основної та другорядної інформації; дотримуватися теми висловлювання;
- підпорядковувати виклад головній думці;
- враховувати ситуацію спілкування;
- виявляти своє ставлення до предмету висловлювання, розуміти можливість різних тлумачень тієї самої проблеми, вміти оцінити аргументи, сформулювати своє бачення проблеми;
- використовувати мовні засоби відповідно до комунікативного завдання, дотримуючись норм літературної мови, вдало користуючись лексичним, граматичним багатством мови.

У **варіантах I та II-A** усний переказ та твір перевіряються впродовж усіх років навчання.

У **варіанті II-B** усний переказ проводиться у 5–6 класах, а усний твір – у 7–9 класах.

Письмові перекази і твори як перевірні види роботи по класах здійснюються залежно від варіанту курсу.

Класи	варіант I		варіант II-A		варіант II-B	
	переказ	Твір	Переказ	твір	переказ	твір
5-й	+	–	+	–	–	–
6-й	+	–	+	–	–	–
7-й	+	+	–	+	+	–
8-й	+	+	–	+	+	–
9-й	+	+	–	+	+	–

Перевірка вміння **усно** переказувати чи створювати текст здійснюється індивідуально: учитель пропонує певне завдання (переказати зміст матеріалу докладно, стисло, вибірково; самостійно створити висловлювання на відповідну тему) і дає учневі час на підготовку.

Перевірка вміння **письмово** переказувати чи створювати текст здійснюється фронтально: учням пропонується переказати прочитаний учителем (за традиційною методикою) текст чи інший матеріал для переказу або самостійно написати твір.

2. Матеріал для контрольного завдання.

А) П е р е к а з.

Матеріалом для переказу (усного/письмового) може бути текст (добирається відповідно до вимог програми для кожного класу).

Обсяг тексту (кількість слів) для усного докладного переказу орієнтовно визначається так.

Клас	варіант I	варіант II-A	варіант II-B
5-й	90–120	60–80	–
6-й	120–150	80–100	–
7-й	150–180	100–120	50–60
8-й	180–210	120–140	60–70
9-й	210–240	140–160	70–100

Обсяг тексту для стислого чи вибіркового переказу має бути у 1,5–2 рази більшим за обсяг тексту для докладного переказу.

Час звучання усного переказу:

у **варіант I** – 3–5 хвилин,

у **варіант II-A** – 2–4 хвилини,

у **варіант II-B** – 1–2 хвилини.

Обсяг письмового переказу (кількість сторінок), складеного учнем, орієнтовно визначається так.

Клас	варіант I	варіант II-A	варіант II-B
5-й	0,75–1,0	0,3–0,5	–
6-й	1,00–1,25	0,5–0,75	–
7-й	1,25–1,5	–	0,3–0,5
8-й	1,5–1,75	–	0,5–0,75
9-й	1,75–2,0	–	0,75–1,0

Б) Т ві р.

Матеріалом для твору (усного/письмового) можуть бути: тема, сформульована на основі попередньо обговореної проблеми, життєвої ситуації, прочитаного та проаналізованого художнього твору, а також пропонувані для окремих учнів допоміжні матеріали.

3. *Одиниця контролю*: усне/письмове висловлювання учнів, укладене в жанрі та стилі відповідно до вимог програми для кожного класу.

Обсяг письмового твору орієнтовно визначається так.

Клас	Варіант I	варіант II-А	варіант II-Б
5-й	0,75–1,0	–	–
6-й	1,00–1,25	–	–
7-й	1,25–1,5	0,5–0,75	–
8-й	1,5–1,75	0,75–1,0	–
9-й	1,75–2,0	1,0–1,25	–

4. *Оцінювання*.

У монологічному висловлюванні передусім оцінюють його зміст.

За усне висловлювання (переказ, твір) ставлять одну оцінку – за зміст, враховуючи при цьому якість мовного оформлення, зокрема відповідність орфоепічним, лексичним та граматичним нормам, правильність інтонування речень, стилістичну доречність використання мовних засобів. Це здійснюється без підрахування помилок, зважаючи на технічні труднощі фіксації в усному мовленні помилок різних типів.

За письмове висловлювання ставлять також одну оцінку.

У **варіанті I** оцінюють зміст і форму (мовне оформлення).

У **варіанті II-А** у 5–6 класах оцінюють лише зміст переказу чи твору, у 7–9 класах – зміст та мовне оформлення.

У **варіант II-Б** оцінюють лише зміст письмового переказу.

У тому разі, коли оцінюється як зміст, так і мовне оформлення, оцінка є середнім показником набраних балів за зміст і мовне оформлення роботи. Наприклад, якщо учень за зміст письмової роботи одержав 12 балів, а за її мовне оформлення – 8, то підсумковою оцінкою за цей вид діяльності має бути 10 балів. Якщо загальна сума балів не ділиться без залишку, то підсумковим балом є ціле число більше з двох чисел.

Коли оцінка виставляється лише за зміст письмової роботи (варіант II-Б), то помилки у мовному оформленні виправляються, але не враховуються при виведенні підсумкового балу. Вчитель аналізує ці помилки і використовує їх у проведенні подальших тренувальних робіт.

Оцінювання усного/письмового переказу, а також усного/письмового твору оцінюють за такими критеріями:

початковий рівень – 1, 2, 3 бали одержують учні, які, спираючись на значну кількість запропонованих учителем допоміжних матеріалів, будують лише окремі речення або переказують окремі фрагменти змісту, що не становлять зв'язного тексту; припускаються значної кількості помилок у мовному оформленні;

середній рівень – 4, 5, 6 балів одержують учні, які, спираючись на допоміжні матеріали, будують текст, який відзначається певною зв'язністю, але збідненим змістом, непропорційністю частин, недостатньо вправним слововживанням, наявністю помилок у мовному оформленні;

достатній рівень – 7, 8, 9 балів одержують учні, які без опори на допоміжні матеріали, досить вправно будують текст, але припускаються окремих відхилень від теми, певних недоліків у структурі висловлювання, у співвідношенні основної та другорядної інформації; переказуючи, вони виявляють розуміння авторської позиції, але не коментують її; будуючи твір, вони висловлюють, але недостатньо аргументують свій погляд на предмет мовлення; допускають окремі помилки у мовному оформленні

високий рівень – 10, 11, 12 балів одержують учні, які вправно будують текст; висловлюють і аргументують свою думку; вміють зіставити різні погляди на той самий предмет, оцінити аргументи на їх доведення, обрати один із них; окрім того, вміють пристосувати висловлювання до особливостей тієї чи іншої мовленнєвої ситуації, комунікативного завдання; припускаються окремих помилок у мовному оформленні.

Бали у межах кожного рівня диференціюються залежно від змістового наповнення усного/письмового висловлювання, комунікативної спрямованості, якості його мовного оформлення.

При оцінюванні грамотності письмових переказів та творів враховуються:

- помилки, що порушують лексичні та граматичні (морфологічні, словотворчі та синтаксичні) норми;
- помилки, що порушують стилістичну єдність тексту;
- орфографічні та пунктуаційні помилки.

Критерії оцінювання грамотності творчих письмових робіт.

Бали	Кількість помилок			
	орфографічних, пунктуаційних	лексичних, граматичних, стилістичних	орфографічних, пунктуаційних	лексичних, граматичних, стилістичних
	варіант I		варіант II-A	
1	понад 16		понад 18	
2	15-16		17-18	
3	13-14	9-10	15-16	10-11
4	11-12		13-14	
5	9-10		11-12	
6	7-8	7-8	9-10	8-9
7	5-6		7-8	
8	3-4		5-6	
9	1+1(негруба) – 2	5-6	3+1(негруба)	6-7
10	1	3	1+1(негруба) – 2	4
11	1(негруба)	2	1	3
12	–	1	1(негруба)	2

Результати перевірки в учнівській роботі можуть бути позначені так: 8/6, де спочатку вказано кількість орфографічних та пунктуаційних помилок – 8

(наприклад, 4 орфографічні та 4 пунктуаційних), що відповідає балові 6 (**варіант I**); далі вказується кількість лексичних, граматичних та стилістичних помилок – 6 (наприклад, 2 лексичні, 2 морфологічні, 1 синтаксична, 1 стилістична), що відповідає балам 7,8,9.

Загальну оцінку за мовне оформлення виводять таким чином: до бала за орфографію та пунктуацію (у нашому прикладі це 6) додають вищий з трьох балів, яких заслуговує робота з такою кількістю лексичних, граматичних і стилістичних помилок (у нашому прикладі це 8). Разом: $6+8 = 14$.

Ділимо суму на 2 (відповідно до двох категорій помилок) і одержуємо бал за мовне оформлення. У тому разі, коли число не ділиться на 2 без залишку, беремо більше з двох чисел. Наприклад: поділивши 14 на 2, ставимо бал 7.

В окремих випадках може бути таке, що в учнівській роботі є велика кількість орфографічних і пунктуаційних помилок, але майже немає лексичних, граматичних і стилістичних помилок. У такому разі загальна (висока) оцінка за грамотність знижується на два бали. Наприклад, якщо у роботі є 17 орфографічних і пунктуаційних, 1 лексична чи граматична, 1 стилістична помилки, то загальна оцінка буде 6, але ми знижуємо до 4 балів.

Якщо ж у роботі майже немає орфографічних та пунктуаційних помилок, але дуже багато помилок інших видів, то загальна (низька) оцінка за грамотність підвищується на два бали. Наприклад, якщо у роботі немає орфографічних і пунктуаційних помилок, але є 8 лексичних чи граматичних помилок та 4 стилістичні помилки, то загальна оцінка буде 6, а ми підвищуємо до 8.

III. Читання

Читання вголос

Контрольна перевірка читання вголос здійснюється у **всіх варіантах** курсів у 5–9 класах.

1. *Перевіряються* вміння читати із достатньою швидкістю, плавно, відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм, пристосовуючи темп, тембр, гучність читання до змісту, стилю тексту, авторського задуму, орієнтуючись на слухачів.

Перевірка вміння читати вголос здійснюється індивідуально: вчитель дає учневі текст, опрацьований на попередніх уроках, деякий час на підготовку і пропонує прочитати цей текст перед класом.

2. *Матеріал для контрольного завдання*: знайомий учневі текст, дібраний відповідно до вимог програми для кожного класу; текст добирається так, щоб час його озвучення окремим учнем з нормативною швидкістю дорівнював 1-2 хвилинам (для читання слід пропонувати невеликі тексти, відносно завершені уривки творів або порівняно великий текст, розділений на частини, які читаються кількома учнями послідовно);

3. *Одиниця контролю*: озвучений учнем текст. Швидкість читання у звичайному для усного мовлення темпу:

в **варіанті I** – 80–120 слів за хвилину;

в **варіанті II-A** – 70–100 слів за хвилину;

в **варіанті II-B** – 60–90 слів за хвилину.

4. *Оцінювання*.

Читання вголос оцінюється за такими критеріями:

початковий рівень – 1, 2, 3 бали одержують учні, які читають зі швидкістю, нижчою за норму, не зовсім правильно членують текст на речення, інтонаційно не пов'язують належним чином слова в реченні між собою, припускаються значної кількості помилок у читанні слів (пропуск, перестановка, заміна звуків та складів); порушують вимоги до вимови слів (дикція, орфоепічні норми), інтонування речень;

середній рівень – 4, 5, 6 балів одержують учні, які читають, інтонаційно пов'язуючи слова в реченні між собою, поділяючи текст на речення, але допускають помилки в інтонуванні кінця речення та в інтонуванні речень певної синтаксичної будови; читання не досить плавне, його швидкість не відповідає нормам, є орфоепічні помилки, недоліки в дикції;

достатній рівень – 7, 8, 9 балів одержують учні, які читають плавно з швидкістю, що відповідає нормам; належним чином інтонують речення різної синтаксичної будови, логічно правильно поділяють речення на смислові відрізки, але недостатньо вправно передають авторський задум, стильові особливості тексту, не пристосовують читання до комунікативного завдання; припускаються орфоепічних помилок, недоліків дикції;

високий рівень – 10, 11, 12 балів одержують учні, які читають плавно, зі швидкістю, що відповідає нормам; належним чином інтонують речення різної синтаксичної будови, логічно правильно поділяють речення на смислові відрізки; добре відтворюють авторський задум, стильові особливості тексту, пристосовують читання до певного комунікативного завдання; читають орфоепічно правильно, з гарною дикцією.

Бали у межах кожного рівня диференціюються залежно від кількісних та якісних показників читання вголос.

Читання мовчки

Контрольна перевірка читання мовчки здійснюється:

У **варіантах I та II-A** – в 5–9 класах;

у **варіанті II-B** – в 7–9 класах.

1. *Перевіряються вміння* читати незнайомий текст із належною швидкістю і розуміти після одного / двох прочитувань (для I та II-A / II-B варіантів):

– тему прослуханого тексту;

– фактичний зміст;

– **причинно-наслідкові зв'язки**;

– основну думку висловлювання;

– тип і стиль мовлення висловлювання;

– виражально-зображувальні засоби прочитаного твору.

Перевірка вміння читати мовчки здійснюється фронтально: учні читають незнайомий текст від початку до кінця (при цьому фіксується час, витрачений учнями на читання – з метою визначення швидкості). Потім учитель пропонує серію запитань. Школярі повинні вислухати кожне запитання, варіанти відповідей на нього, вибрати один з них і записати лише його номер поряд із номером запитання.

Кількість запитань та варіантів відповідей до них визначається так.

Класи	варіант I	варіант II-A	варіант II-B
5–6-й	6 запитань з трьома варіантами відповідей	6 запитань з трьома варіантами відповідей	не перевіряється
7–9-й	12 запитань з чотирма варіантами відповідей	12 запитань з трьома варіантами відповідей	6 запитань з трьома варіантами відповідей

Запитання повинні стосуватися фактичного змісту тексту, його основної думки, окремих мовних особливостей (переносне значення слова, виразні засоби тощо).

Завдання мають стосуватися теми тексту, фактичного змісту тексту, причинно-наслідкових зв'язків, його головної думки, типу і стилю мовлення, окремих мовних особливостей (переносне значення слова, виразні засоби тощо).

2. *Матеріал для контрольного завдання:* незнайомі учням тексти різних стилів, типів мовлення, жанрів, що включають монологічне та діалогічне мовлення (відповідно до вимог програми для кожного класу).

У **варіанті І** для контрольної перевірки читання мовчки в усіх класах пропонують тексти, що належать до художнього та інших стилів.

У **варіанті II-A** для контрольної перевірки читання мовчки пропонуються: в 5–6 класах – тексти, що належать до художнього стилю; в 7–9 класах – тексти, що належать не тільки до художнього, а й до інших стилів.

У **варіанті II-B** контрольна перевірка здійснюється у 7–9 класах і пропонуються художні тексти.

Текст добирається таким чином, щоб учні, які мають порівняно високу швидкість читання, витрачали на нього не менше 1–2 хвилини часу.

Обсяг текстів для контрольного завдання орієнтовно визначається так:

Клас	варіант І		варіант II-A		варіант II-B
	обсяг текстів, що належать до				
	художнього стилю	інших стилів	художнього стилю	інших стилів	художнього стилю
5-й	360–450 слів	300–360 слів	300–360 слів	–	–
6-й	450–540 слів	360–420 слів	360–420 слів	–	–
7-й	540–630 слів	420–480 слів	420–480 слів	300–360 слів	360–420 слів
8-й	630–720 слів	480–540 слів	480–540 слів	360–420 слів	420–480 слів
9-й	720–810 слів	540–600 слів	540–600 слів	420–480 слів	480–540 слів

3. *Одиниця контролю:* відповіді учнів на тестові завдання, складені за текстом, і швидкість читання.

4. *Оцінювання.* Оцінювання читання мовчки здійснюється за двома параметрами: розуміння прочитаного та швидкість читання.

Розуміння прочитаного виявляється за допомогою тестової перевірки, правильний вибір відповіді на кожне із 12 запитань оцінюється одним балом.

Швидкість читання мовчки (слів за хвилину) по класах оцінюється з урахуванням таких орієнтовних норм:

Класи	варіант І	варіант II-A	варіант II-B
5-й	100–150	90–180	–
6-й	110–180	100–200	–
7-й	120–210	110–220	90–180
8-й	130–240	120–240	100–200
9-й	140–270	130–260	110–220

Швидкість читання при виведенні бала за цей вид мовленнєвої діяльності враховується таким чином:

у **варіанті І** бали 7–9 може одержати лише той учень, швидкість читання у якого не нижче, ніж мінімальний показник у нормативах для відповідного класу; бали 10–12 може одержати лише той учень, швидкість читання у якого наближається до максимальних показників для відповідного класу;

у **варіанті II-A** бали 7–12 може одержати лише той учень, швидкість читання у якого не нижче ніж мінімальний показник у нормативах для відповідного класу;

у **варіанті II-B** бали 10–12 може одержати лише той учень, швидкість читання у якого не нижче, ніж мінімальний показник у нормативах для відповідного класу.

Той, хто не виконує зазначених норм швидкості читання мовчки, одержує на 2 бали менше.

ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ З МОВИ ТА МОВНИХ УМІНЬ

Оцінювання мовних знань та умінь здійснюється тематично. Зміст контролю визначається згідно з комунікативним підходом до шкільного мовного курсу.

1. *Перевірки підлягає* мовний матеріал, необхідний в першу чергу для правильного використання мовних одиниць.

У варіанті I та II-A перевіряють певне коло знань з мови та мовні вміння:

- розпізнавати вивчені мовні явища;
- групувати, класифікувати;
- сполучати слова, доповнювати, трансформувати речення, добираючи належну форму слова, потрібну лексему, відповідні засоби зв'язку між частинами речення, між реченнями у групі пов'язаних між собою речень тощо;
- виявляти розуміння значення мовних одиниць та особливостей їх використання в мовленні.

У **варіанті II-B** перевіряються лише мовні вміння (див. вказані для варіантів I та II-A, за винятком перших двох пунктів).

Перевірка здійснюється фронтально у письмовій формі із застосуванням завдань тестового характеру.

2. *Для контрольної перевірки* використовують завдання тестового характеру, складені на матеріалі слова, сполучення слів, речення, груп пов'язаних між собою речень.

Рекомендується пропонувати учням 6 завдань, складність яких збільшується від класу до класу.

У **варіанті I та II-A** орієнтовно два з них мають стосуватися розпізнавання мовних одиниць, а чотири – їх побудови, реконструювання, використання.

У **варіанті II-B** завдання стосуються тільки побудови, реконструювання та використання мовних одиниць.

До кожного завдання учням пропонується дібрати власні приклади.

Обсяг завдань визначається таким чином, щоб контрольна перевірка за певною темою тривала 15-20 хвилин (з огляду на можливості виконання завдання учнем середнього рівня підготовки).

3. *Одиниця контролю:* вибрані учнями правильні варіанти виконання завдань тестового характеру та самостійно дібрані приклади.

4. *Оцінювання результатів* контрольної роботи здійснюється так. За правильне виконання кожного із 6 запропонованих завдань учень одержує по 1 балу. Один бал за кожне завдання учневі додається в разі самостійного добору прикладів.

Оцінювання здійснюється таким чином, щоб за зазначену вище роботу учень міг одержати від 1 балу (за сумлінну роботу, яка не дала задовільного результату) до 12 балів (за бездоганно виконану роботу).

ОЦІНЮВАННЯ ОРФОГРАФІЧНИХ І ПУНКТУАЦІЙНИХ УМІНЬ УЧНІВ

Основною формою перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності є списування, зорово-слуховий і слуховий диктанти.

У **варіанті I** в 5–6 класах використовується списування, зорово-слуховий або слуховий диктант, в 7–9 класах – зорово-слуховий та слуховий диктанти (у першому семестрі – списування та зорово-слуховий диктант у другому – слуховий диктант).

У **варіанті II-A** в 5–6 класах використовують у першому семестрі контрольне списування, в другому семестрі – зорово-слуховий диктант; в 7–9 класах використовують у першому семестрі зорово-слуховий диктант, у другому семестрі – слуховий диктант.

У **варіанті II-B** в 5–6 класах використовують контрольне списування; в 7–8 класах у першому семестрі – списування, у другому семестрі – зорово-слуховий диктант; в 9 класі у першому семестрі – зорово-слуховий диктант, у другому семестрі – слуховий диктант.

1. *Перевірки підлягають* вміння правильно писати слова на вивчені орфографічні правила та словникові слова, визначені для запам'ятовування; ставити розділові знаки відповідно до опрацьованих правил пунктуації; належним чином оформляти роботу.

Перевірка здійснюється фронтально за традиційною методикою.

2. Матеріал для контрольного завдання.

Для контрольного диктанту (списування) використовується текст, доступний для учнів певного класу.

Обсяг письмових робіт з правопису – списування, зорово-слухового та слухового диктантів (кількість слів у тексті).

У варіанті І.

Клас	Списування	Зорово-слуховий диктант	Слуховий диктант
5-й	80–90	80–90	80–90
6-й	90–100	90–100	90–100
7-й	–	90–100	100–110
8-й	–	100–110	110–120
9-й	–	–	120–130

У варіанті II-А.

Клас	Списування	Зорово-слуховий диктант	Слуховий диктант
5-й	55–65	50–60	–
6-й	65–75	60–70	–
7-й	–	70–80	60–70
8-й	–	80–90	70–80
9-й	–	90–100	80–90

У варіанті II-Б.

Клас	Списування	Зорово-слуховий диктант	Слуховий диктант
5-й	50–60	–	–
6-й	60–70	–	–
7-й	70–80	60–70	–
8-й	80–90	70–80	–
9-й	–	80–90	70–80

Примітка. Під час визначення кількості слів у диктанті (тексті для списування) враховуються як самостійні, так і службові слова.

Для контрольних диктантів використовуються тексти, в яких кожне з опрацьованих протягом семестру правил орфографії та/чи пунктуації, були представлені 3–5 прикладами. Однак для списування добирають тексти, не обмежуючись вивченими правилами орфографії та пунктуації.

3. *Одиниця контролю*: текст, записаний учнем під диктування; у процес списування.

4. *Оцінювання*. Диктант оцінюється однією оцінкою на основі таких критеріїв:

- орфографічні та пунктуаційні помилки оцінюються однаково;
- помилка в одному й тому ж слові, яке повторюється у диктанті кілька разів, вважається однією помилкою; помилки на одне правило, але у різних словах вважаються різними помилками;
- розрізняють грубі і негрубі помилки (перелік негрубих помилок визначається програмою з відповідної мови);
- п'ять виправлень (неправильне написання на правильне) прирівнюються до однієї помилки;
- орфографічні та пунктуаційні помилки на невивчені правила виправляються, але не враховуються.

Списування оцінюється на тих самих підставах, але однаково враховуються помилки на вивчені та невивчені правила.

Нормативи оцінювання.

Бали	Кількість помилок		
	варіант І	варіант II-А	варіант II-Б
1	понад 16	понад 17	Понад 19
2	15–16	16–17	18–19
3	13–14	14–15	17–16
4	11–12	12–13	15–14
5	9–10	10–11	13–12

6	7-8	8-9	10-11
7	5-6	6-7	8-9
8	3-4	4-5	6-7
9	1+1(негруба) – 2	2 +3 (одна з них негруба)	4–5
10	1	2 - (одна з них негруба) –	2–3
11	1 (негруба)	1	2 (одна з них негруба)
12	–	1 (негруба)	1(негруба)

Якщо негрубих помилок більше двох, то 2 такі помилки зараховуються як одна груба.

Нормативи для 1–9 балів передбачають певну можливість ураховувати поступ кожного учня у навчанні правопису, охайність оформлення роботи тощо (наприклад, 5 балів ставиться за 9–10 помилок). Для найвищих балів такого варіювання не передбачено.

Виведення семестрового балу виставляється наприкінці кожного семестру (півріччя). Він узагальнено відображає підготовку учня з відповідної мови.

Семестровий бал є результатом оцінювання досягнень учня у таких аспектах:

- слухання-розуміння (аудіювання);
- говоріння (діалогічне мовлення; монологічне мовлення: усний переказ, усний твір);
- читання (вголос та мовчки);
- письмо (списування, диктант, письмовий переказ, письмовий твір);
- відомості про мову, мовні вміння;
- ведення зошитів.

Семестровий бал виводиться на основі тематичних оцінок, кількість контрольних робіт визначається згідно з таблицею переліку контрольних видів робіт.

Контрольна перевірка здійснюється фронтально та індивідуально.

Фронтально оцінюються: аудіювання, читання мовчки, диктант, письмовий переказ і письмовий твір, мовні знання та вміння.

Фронтальні контрольні роботи з аудіювання та читання мовчки здійснюються лише один раз на рік наприкінці другого семестру.

Індивідуально оцінюються: говоріння (діалог; усний переказ, усний твір) та читання вголос.

Оцінювання говоріння здійснюється індивідуально шляхом поступового накопичення оцінок протягом семестру, щоб кожний учень за семестр (рік) одержав мінімум одну оцінку за виконання завдань на побудову діалогу, усного переказу, усного твору.

Читання вголос оцінюється також індивідуально один раз на рік, оцінки накопичуються протягом семестру.

Впродовж семестру учня треба оцінити за визначеними показниками, для кожного з яких у класному журналі відводиться окрема колонка. Кількість колонок із мовної теми залежить від кількості тематичних блоків.

При виведенні тематичної оцінки, яка визначає рівень опанування учнями тієї чи іншої мовної теми (звуки і букви, частини мови, просте речення тощо) слід враховувати таке. Фронтальною формою перевірки результатів навчання з цього аспекту мовного курсу є *контрольна робота з теми*, яка складається із завдань тестового характеру. Оцінки за цю роботу виставляють у класному журналі з позначенням дати її виконання. Окрім того, здійснюється *поточне оцінювання* навчальних досягнень учня у засвоєнні мовного матеріалу і його результати враховуються у виведенні підсумкової оцінки за тему. Рекомендується враховувати при виставленні поточних оцінок і вміння учнів працювати самостійно з навчальним матеріалом, у парах і групах у взаємодії з однокласниками під час розв'язання навчальних проблем.

Наприклад, якщо за контрольну роботу з теми учень отримав 8 балів, а серед поточних оцінок переважають значно нижчі (або значно вищі) бали, то тематичну оцінку знижують (підвищують) на 1–2 бали (залежно від різниці між показниками поточного оцінювання та результатами перевіреної роботи).

Крім того, у класному журналі повинні бути колонки: «диктант» («списування»), «аудіювання», «діалог»*, «усний переказ»* та/чи «усний твір»*, «письмовий переказ» та/чи «письмовий твір», «читання вголос»*, «читання мовчки», «зошити». (Позначені зірочкою перевірені роботи у навчанні мов національних меншин, зважаючи на меншу кількість годин, здійснюються не раз на семестр, а раз на рік.)

За умови, коли учитель має можливість здійснити додаткову перевірку того чи іншого виду навчальної діяльності (наприклад, провести перевірку аудіювання не один раз, а двічі на рік, перевірку читання вголос у окремих учнів не один раз, а двічі), то для виведення підсумкової оцінки береться кращий показник з відповідного виду роботи.

Ведення зошитів оцінюється 12 балами щомісяця протягом семестру і вважається поточною оцінкою. Під час перевірки зошитів урахується наявність різних видів робіт, грамотність, охайність, уміння правильно оформити роботу.

Семестровий бал виставляють на основі тематичних оцінок за кожну тему, та оцінок за обов'язкові контрольні роботи з різних видів мовленнєвої діяльності.

Річний бал виставляється на основі семестрових балів.

Перелік контрольних робіт за різними варіантами курсу мови подано далі.

Для **варіанту I**.

Параметри Перевірки	Клас, семестр									
	5-й		6-й		7-й		8-й		9-й	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
<i>Знання з мови та мовні вміння</i>	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
<i>Аудіювання</i>	–	1	–	1	–	1	–	1	–	1
<i>Говоріння:</i>										
Діалог	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	1*	1*
усний переказ	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*
усний твір	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*
<i>Читання:</i>										
вголос	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*
Мовчки	–	1	–	1	–	1	–	1	–	1
<i>Письмо:</i>										
слуховий диктант	-	1**	-	1	1	1	1	1	1	1
зорово-слуховий диктант	-	1**	–	–	1	–	1	–	–	–
Списування	1	–	1	–	–	–	–	–	–	–
письмовий переказ	–	1	–	1	1	–	1	–	1	–
письмовий твір	–	–	–	–	–	1	–	1	–	1
Загальна кількість показників, на основі яких виводиться загальний бал										
	5	13	5	12	7	12	7	12	7	12

Для **варіанта II-A**.

Параметри Перевірки	Клас, семестр									
	5 кл.		6 кл.		7 кл.		8 кл.		9 кл.	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
<i>Знання з мови та мовні вміння</i>	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
<i>Аудіювання</i>	–	1	–	1	–	1	–	1	–	1
<i>Говоріння:</i>										
Діалог	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*
усний переказ	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*
усний твір	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*
<i>Читання:</i>										
Вголос	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*
Мовчки	–	1	–	1	–	1	–	1	–	1
<i>Письмо:</i>										
Списування	1	–	1	–	–	–	–	–	–	–
зорово-слуховий диктант	–	1	–	1	1	–	1	–	1	–
слуховий диктант	–	–	–	–	–	1	–	1	–	1
письмовий переказ	–	1	–	1	–	–	–	–	–	–
письмовий твір	–	–	–	–	–	1	–	1	–	1
Загальна кількість показників, на основі яких виводиться загальний бал										
	3	10	3	10	3	10	3	10	3	10

Для **варіанта II-B**.

Параметри	Клас, семестр									
-----------	---------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Перевірки	5 кл.		6 кл.		7 кл.		8 кл.		9 кл.	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
Мовні вміння	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Аудіювання	–	1	–	1	–	1	–	1	–	1
Говоріння: Діалог	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*
усний переказ	–	1*	–	1*	–	–	–	–	–	–
усний твір	–	–	–	–	–	1*	–	1*	–	1*
Читання: Вголос	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*
Мовчки	–	–	–	–	–	1	–	1	–	1
Письмо: Списування	1	1	1	1	1	–	1	–	–	–
зорово-слуховий диктант	–	–	–	–	–	1	–	1	1	–
слуховий диктант	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
письмовий переказ	–	–	–	–	–	1	–	1	–	1
Загальна кількість показників, на основі яких виводиться загальний бал										
	3	7	3	7	3	9	3	9	3	9

* Види діяльності, перевірка яких здійснюється індивідуально протягом року (на розсуд учителя); для них не виділяються окремі уроки.

** У 5-6 класі у другому семестрі вчитель проводить зорово-слуховий або слуховий диктант (з урахуванням підготовки класу – I варіант).

РОСІЙСЬКА МОВА (КУРС ЗА ВИБОРОМ) Перелік контрольних робіт

Параметри перевірки	Клас, семестр									
	5 кл.		6 кл.		7 кл.		8 кл.		9 кл.	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
Мовні вміння	1	–	1	–	1	–	–	–	–	–
Аудіювання	–	1	–	1	–	1	1	–	1	–
Говоріння: діалог	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*
усний переказ	–	1*	–	1*	–	–	–	–	–	–
усний твір	–	–	–	–	–	1*	–	1*	–	1*
Читання: вголос	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*	–	1*
мовчки	–	–	–	–	–	–	–	1	–	1
Письмо: списування	–	1	–	1	–	–	–	–	–	–
зорово-слуховий диктант	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–
слуховий диктант	–	–	–	–	–	–	1	–	1	–
письмовий переказ	–	–	–	–	–	–	–	1	–	1
Загальна кількість показників, на основі яких виводиться загальний балⁱ										
	1	2/2*	1	2/2*	1	2/3*	2	2/3*	2	2/3*

ⁱ 2/3* – у чисельнику – види діяльності, для перевірки яких виділяються окремі уроки, у знаменнику, помічені *, – види діяльності, перевірка яких здійснюється індивідуально протягом року, для перевірки яких не виділяються окремі уроки